

гостре почуття відповідальності може стати підґрунтям для формування комплексу провини, може спричинити психоемоційну дезадаптацію, ріст дискомфорту, напруження. Тому для створення умов успішної адаптації ліцеїстів дуже важливо допомогти їм зберегти впевненість у собі, активну позицію і почуття володіння ситуацією, не формуючи при цьому почуття провини й емоційної дезадаптації.

Література:

1. Бажин Е. Ф. , Голынкина Е. А. , Еткинд А. М. Метод исследования уровня субъективного контроля // Психологический журнал. – 1984. – С. 152 – 162.
2. Реан А. А., Коломинский Я. Л. Социальная педагогическая психология.- СПб: Издательство «Питер», 2000.- 416.: (Серия «Мастера психологии»)
3. Возрастная и педагогическая психология / Под ред. А. П. Петровского – М., 1979.- 288с.
4. Зимняя И. А. Педагогическая психология. Учебник для вузов. Изд. второе, доп., испр. и перераб.- М.: Логос, 2000, – 348с.

Языкоч О.І.
м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА ПРИВАТНОЇ ШКОЛИ

Зростання кількості учнів недержавних навчальних закладів, яке спостерігається в Україні в останні роки, пояснюється рядом причин. Одна із головних – незадоволеність батьків якістю роботи державної загальноосвітньої школи, їхнє бажання надати своїм дітям добру освіту, яка б могла служити їм гарантом блиско впевненого майбутнього. Іншою важливою причиною відтоку учнів зі сфери державної освіти в приватні школи є посилення в останній час так званого “ефекту скулофобії”, який приводить до помітного збільшення числа дітей, які або зовсім відмовляються (за різними причинами) відвідувати загальноосвітні державні школи, або відчують психологічний дискомфорт, соціальну незахищеність та ситуацію “провалу” в загальноосвітній підготовці. Перевід такої дитини до приватної школи дає можливість врятувати її від відставання, допомогти надолужити упущене, відновити психічну рівновагу.

Таким чином, актуальною є проблема більш детальної дослідження та аналізу виховної діяльності саме працівників школи, оволодіння педагогічним колективом такої школи новими технологіями виховання й методиками виховної

впливу, урахування в їхній практичній діяльності нових цінностей шкільної освіти та суспільства в цілому.

Глибокий аналіз теоретичних основ виховання в школі на сучасному етапі був зроблений такими авторами, як Караківський В.А., Селіванова Н.Л., Таланчук Н.Ш., Іванов І.П. та ін. Технологія сучасного виховного процесу, його організація та управління ним розглянуті в роботах Харламова І.Ф., Подмазіна С.І., Конаржевського Ю.В., Кременя В.Г., Євтуха М.Б., Сухомлинської О.В. та ін. Нові підходи у виховній діяльності, в тому числі – особистісно – орієнтований підхід, розглядалися такими дослідниками, як Якиманська І.С., Бех І.Ф., Савченко О.Я., Шадриков В.Д. та ін.

Очевидно, що становище кожної конкретної приватної школи на ринку освітніх послуг, її фінансове благополуччя знаходяться в прямій залежності від здатності такого навчального закладу задовольняти потреби споживача, в даному випадку – батьків, а також від спектра додаткових освітніх послуг, які вона може надати на відміну від державної школи.

До найбільш очевидних переваг здійснення виховного процесу в приватній школі слід віднести:

1. Можливість більш глибокого втілення нових технологій виховання, ефективного використання особистісно-орієнтованого підходу до виховання завдяки зростанню обсягу індивідуальної роботи з учнями та реалізації нетрадиційних форм організації виховного процесу;
2. Приватна школа є не тільки освітньою організацією, а й комерційною структурою, феноменом ринку, що накладає додаткові вимоги до процесу виховання та соціалізації учнів школи. Існування приватного закладу освіти як суб'єкта ринкових відносин дозволяє глибше відчувати зміни в суспільстві, швидше на них реагувати. Структура діяльності такої школи визначається не тільки загальнокультурним та освітнім простором країни, а й вимогами ринкової економіки, в тому числі і ринку праці;
3. Оцінка результативності виховної діяльності приватної школи, критерії її ефективності визначаються як за традиційними методиками, так і з урахуванням здатності випускника школи до вступу в реальний ринок праці, в тому числі і світовий, його можливостями до самореалізації в сферах бізнесу, політики, культури, службової кар'єри та ін.;
4. Члени як педагогічного, так і учнівського колективів підготовлені до тотальних навчальних та виховних інновацій, до змін у формах та напрямках виховних впливів, перебудови своєї особистої структури самим актом зміни свого місця праці або навчання, виходом із традиційної системи освіти в нетрадиційну, вони не потребують так званого "етапу розморожування", морального і психологічного сприйняття необхідності і цінності змін;

5. Приватна школа є "відкритою системою", вона в більшій мірі підлягає впливу зовнішнього середовища, аніж традиційна школа: вимоги та думки батьків, кон'юнктура ринку освітніх послуг та ринку праці, впровадження нових освітніх технологій і т.п. – все це є додатковим мотиватором динамічності та ефективності діяльності школи, зокрема виховної діяльності;
6. Учнівський колектив приватної школи не такий багаточисельний, не диференційований на мікрогрупи, компактний на робочому місці, що призводить до "ущільнення", інтенсифікації міжособистісних та внутрішньогрупових комунікацій;
7. Приватна школа володіє більш мобільним механізмом здійснення тих або інших форм виховання, як – от:
  - школа повного дня;
  - більш поширене використання індивідуальних та диференційованих підходів;
  - клубна робота, мережа факультативів, робота в різновікових групах, "паркова технологія" тощо;
8. Суб'єктом виховної діяльності школи є представники економічної та політичної еліт країни, прошарків населення, фінансовий рівень яких вище середнього. Тому це дає змогу, по-перше, зберегти успадкування цих еліт, в якійсь мірі дозволяє спрогнозувати та запрограмувати їхній розвиток. По-друге, сприяє налагодженню зв'язків між освітнім середовищем та цими елітами, що буде впливати позитивно на всю освітянську галузь.

Звичайно, що становлення школи нового типу є багатоманітним і складним процесом, який складається з великої кількості взаємопов'язаних елементів. Але, з іншого боку, перед педагогічним колективом такої школи відкривається широкий простір для втілення в життя і навчальну практику прогресивних ідей, нових освітніх технологій, сучасних форм і методів організації навчально-виховного процесу.

Однією з найвідоміших гуманістичних освітніх концепцій є особистісно-орієнтоване навчання та виховання, своєрідність якого полягає в організації навчально-виховного процесу на таких засадах:

- створення в навчально-виховному закладі педагогічно доцільного освітнього, виховного і розвиваючого середовища;
- зосередження на потребах дітей;
- створення умов для фізичного і емоційного благополуччя дітей; створення умов для досягнення кожною дитиною реально можливого для неї в даний період рівня успішності, вихованості та розвитку, але не нижчого, ніж передбачено державними освітніми стандартами;

- створення умов для співпраці та співтворчості між дитиною і вчителем;
- створення ситуації вибору і відповідальності;
- діагностична основа навчання і виховання;
- пристосування методики навчання до можливостей дітей;
- стимулювання розвитку і саморозвитку дітей [3] .

Саме особистісно-орієнтована школа з відповідним виховним середовищем, незалежно від форми власності, на сучасному етапі розвитку освіти в Україні найбільш повно забезпечує задоволення потреб в освітянських послугах, здатна адекватно та мобільно відповідати на "вигуки" сьогоденної світової реальності.

Реалізація проекту побудови особистісно-орієнтованої школи пов'язана зі створенням нового виховного середовища, яке дозволяє так організувати виховний процес, щоб кожна дитина, незалежно від наявних можливостей та здібностей могла успішно розвиватися, самоудосконалюватися, реалізовувати себе в пізнавальній діяльності відповідно до своїх індивідуальних спрямувань. Школа повинна розкрити індивідуальність учня та визначити "вектор" його особистісного розвитку, створити для цього найбільш благоприємні умови, починаючи від вступу до школи до її закінчення [5] .

Відповідно до обраної стратегічної мети особистісно-орієнтованого виховання змінюється зміст виховного процесу, позиція педагогічного колективу і характер його діяльності; принципи, методи і форми виховної роботи, яка має такі цільові напрями:

1. Зберегти або відновити духовне здоров'я та емоційне благополуччя кожної дитини; формувати навички спілкування та співробітництва і виховувати ті людські якості, вміння, які необхідні в спілкуванні і спільних справах; навчити дитину вчитися, самостійно накопичувати нові знання і вміння;
2. Розробка методології особистісно-орієнтованого виховання в школі: описування цієї методології, ознайомлення з нею всіх педагогів даного навчального закладу та розповсюдження свого власного досвіду з впровадження особистісно-орієнтованої моделі виховного середовища;
3. Створення і апробація в практиці роботи школи технології особистісно-орієнтованого виховання; розробка відповідного дидактичного матеріалу (на базі державного освітнього стандарту); специфічне планування та організація особистісно-орієнтованого виховання; підготовка особливої методики аналізу цього процесу; побудова взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу (учнів, вчителів, батьків, адміністрації), який підпорядкований цілям особистісно-орієнтованого виховання; систематичне вивчення динаміки розвитку кожного учня в педагогічному процесі;
4. Забезпечення індивідуального виявлення кожного учня в єдиному виховному просторі; створення для цього комфортних умов його "проживання" в школі; реалізація

- вчителями індивідуальних виховних програм; особлива організація шкільного приміщення (класних кімнат, ігрових кімнат, актового та спортивного залів та ін.);
5. Розробка і практична апробація критеріїв оцінювання виховної діяльності особистісно-орієнтованої школи: використання параметрів оцінки досягнень учня як індивідуальності, аналіз професійної діяльності педагога з точки зору детермінації особистісних інтересів та переваг учнів, їхньої корекції та розвитку; систематична діагностика психологічного клімату педагогічного та учнівського колективів. До специфічних рис аналізу ефективності діяльності саме приватної школи слід також віднести:
    - ◆ оцінювання риночного успіху школи;
    - ◆ аналіз відповідності моделі випускника вимогам ринку праці;
    - ◆ дослідження взаємодії приватної школи з іншими суб'єктами ринку освітніх послуг;
  6. Вироблення та реалізація такої управлінської політики, яка б забезпечувала виконання всіма учасниками виховного процесу функцій, адекватних цілям та завданням особистісно-орієнтованого виховання; створення в школі ефективної системи обміну інформацією та зворотнього зв'язку; погодження основних елементів управлінської системи із зовнішнім освітнім та соціально-культурним середовищем.

Отже, до самих перспективних освітніх структур відносяться такі навчальні заклади, які чутко прислуховуються до назріваючих в світі тенденцій і змін, які активно залучають учнів до якостей, знань і навичок, які мають "риночну вартість" і відкривають для молоді перспективу гарантійного працевлаштування та кар'єрного зростання; ті заклади, які "відкриті" для нових навчальних і виховних концепцій, зокрема особистісно-орієнтованої освіти.

Література:

1. Галузинский В.М. Индивидуальный подход в воспитании учащихся. – К.: Радянська школа, 1982.
2. Караковский В.А. Авторские школы. Воспитательные системы школы: педагогические идеи и опыт формирования. – М.: Просвещение, 1991.
3. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. – К.: Абрис, 1997.
4. Щуркова И.Е., Пипоков В.Ю., Савченко Н.П., Осипов Е.А. Новые технологии воспитательного процесса. – М.: Педагогика, 1994.
5. Якиманская И.С. Личностно – ориентированное обучение в современной школе. – М., 1998.